

Les altres minoritzacions de Catalunya

Nombroses persones d'origen estranger pateixen una doble minorització: com a migrants i com a integrants d'un poble minoritzat en origen | 10 propostes perquè vegin reconeguts els seus drets col·lectius des d'una perspectiva de justícia global

La comunitat Sikh, marginada a l'Índia, té una presència notable a Santa Coloma de Farners. A la imatge, celebració del 550è aniversari del naixement del fundador i gurú de la religió Sikh, 'Shri Guru Nanak Dev Ji'. | Generalitat de Catalunya/Vicepresidència.

A Catalunya hi ha nombroses persones d'origen estranger que pateixen una doble minorització. Una, com a conseqüència de l'experiència migratòria i, l'altra, com a membres d'un poble minoritzat en origen. Quan parlem de pobles minoritzats en els països d'origen ens referim a aquells col·lectius que, als territoris de naixement, pateixen o han patit situacions de minorització política, lingüística, cultural o religiosa pel fet de correspondre a un grup o identitat que no és l'hegemònica o en posició de poder al seu marc territorial.

Partint d'aquesta consideració, a Catalunya s'hi fan presents diversos d'aquests col·lectius que ben sovint queda identificada ambigüament com a població nouvinguda d'uns Estats de referència que no es corresponen sempre a la seva identitat. **Categoritzar els individus com a membres d'un col·lectiu minoritzat és una decisió complexa perquè té implicacions ontològiques i**, d'altra banda, perquè no existeix cap cens ni procediment que permeti determinar numèricament ni categoritzar ètnicament la presència de col·lectius minoritzats a Catalunya. Només es disposa de les dades de nacionalitat estrangera, i per tant l'única possibilitat és fer una estimació derivada del creuament de dades dels usos lingüístics i llengua materna referencial de les persones i les estimacions que fan les pròpies entitats civils d'aquests col·lectius. Així, es pot constatar que a les escoles catalanes hi ha presents a dia d'avui 162 nacionalitats i es detecten unes 120 llengües parlades, almenys entre els alumnes que han passat per les aules d'acollida. Pel que fa a les dades de les pròpies entitats, el CIEMEN ha recopilat les estimacions numèriques

que en fan i això permet parlar aproximadament de la residència d'entre 5.000 i 10.000 caixmiris, 14.000 sikhs, 8.000 fulbes (fulanis), 4.000 soninkes, 4.000 armenis, entre 2.000 i 3.000 quítxues, 1.000 dioles, 1.000 sindhis, entre 500 i 1.000 kurds, o bé entre 200 i 300 palestins.

Aquest article és una adaptació de: Lladonosa, M. i Öztürk, Ö.G. (2020). Pobles minoritzats, drets col·lectius i justícia global a Catalunya. CIEMEN-Barcelona: Col·lecció Drets Col·lectius, num. 6

A aquest contingent, cal sumar-hi un dels col·lectius més significatius, el dels amazics: les dades parlen d'uns 42.000, però **les estimacions de la Casa Amaziga de Catalunya arriben a les 200.000 persones**. Aquesta diferència de xifres, en el cas amazic, s'explica perquè d'una banda, una part de la població amaziga d'entrada s'autoidentifica amb la identitat nacional marroquí i la llengua àrab -de manera associada a l'islam? a causa de la marginació i minorització sistemàtica viscuda en el territori històric del poble amazic conegut com la Tamazga i els processos històrics d'arabització, islamització i el procés de nacionalització marroquí. D'altra banda, aquesta invisibilització històrica es reproduïx a Catalunya, entre altres raons, a causa de que aquí, les categories d'identificació nacional també les reproduïm a l'hora d'identificar la població nouvinguda malgrat saber del seu propi procés de minorització com a poble.

Tal com s'ha dit, ni el poble amazic ni els anteriorment esmentats són els únics pobles minoritzats presents a Catalunya. A més, cal tenir en compte que **la diversitat que hi ha entre aquests pobles i els processos de minorització als que s'enfronten cada un d'ells fa difícil establir categories que permetin parlar-ne i representar-los de forma similar**. Mentre que alguns d'aquests s'autoreferencien com a grups ètnics, d'altres ho fan per motius religiosos; d'altres, en termes lingüístics o culturals. I encara hi ha d'altres casuístiques més diferenciades: el cas del poble gitano, considerat internacionalment i acadèmicament com a minoria ètnica però ben divers de procedències. El cas armeni, que és una identitat històricament minoritzada: tot i que actualment compta amb un Estat, en canvi més de la meitat del poble armeni viu en diàspora. I el cas dels xinesos, dels que no se'n disposa de dades ni informants que permetin clarificar l'existència dels grups minoritzats en origen que s'intueixen, perquè que són molt invisibles en termes d'autoidentificació col·lectiva i lingüística.

Anell amb la bandera del poble gitano Foto: Juanma Peláez.

Davant la complexitat d'aquest fenomen, **també apareix el repte de plantejar com s'enfronta Catalunya al reconeixement dels drets col·lectius d'aquests grups**. Un tema poc desenvolupat en les polítiques públiques catalanes i les polítiques de gestió de la immigració amb algunes excepcions i experiències com la Casa de les Llengües (2006-2010) pensada per promoure el reconeixement de la diversitat lingüística de Catalunya i les seves identitats; algunes iniciatives de reconeixement institucional com l'existència dels diversos intergrups al Parlament de Catalunya com el del poble gitano, de Palestina o del Sàhara, que paral·lelament han derivat en algunes resolucions parlamentàries de reconeixement polític i institucional; o el projecte marc per al plurilingüisme del Departament d'Educació per promoure la diversitat lingüística dels centres i la incorporació progressiva del màxim de llengües possibles a l'escola, per posar-ne alguns exemples.

No obstant això, les demandes dels col·lectius representatius d'algunes d'aquestes minories indiquen la **necessitat d'impulsar polítiques diverses i integrals per tal de prevenir la reproducció de les mecanismes de minorització**. Identifiquem sis tipus de demandes en relació amb els drets col·lectius: drets lingüístics, reconeixement polític, drets religiosos, drets culturals, situacions d'injustícia derivades de la discriminació i el racisme i, finalment, demandes pròpies de la dimensió de la justícia com el paper de la diàspora en molts d'aquests col·lectius, o la voluntat d'internacionalització de les reivindicacions.

D'acord amb els debats internacionals sobre justícia social, semblaria interessant abordar la qüestió dels drets col·lectius conjuntament amb les demandes i polítiques de reconeixement i representació que des de fa 20 anys plantegen com aquestes lluites es converteixen en una de les formes paradigmàtiques de conflicte sociopolític. **L'abordatge de les demandes de reconeixement i de representació de les identitats, per tant, han passat a ocupar un espai central en els debats polítics de les societats democràtiques liberals** amb l'objectiu de posar remei amb mesures específiques a les injustícies que deriven d'una estructura cultural-valorativa

hegemònica de les normes i els mecanismes institucionalitzats que obstaculitzen la participació política. Per això, la protecció dels drets de les minories cada cop es veu més necessària de vehicular als canvis en matèria de dret antidiscriminatori i la proposta d'unes polítiques concentrades no en el reduccionisme dels elements etnosimbòlics d'aquests grups, si no en la lluita contra la desposseïció, la discriminació i l'estigmatització, que demanen d'un posicionament polític per parlar de la identitat com un equilibri entre processos materials i discursius.

Celebració de l'Any Nou Amazic a Sabadell, aquest 2020. Foto: David Forniès/CIEMEN.

En el cas de Catalunya, aquesta mirada podria plantejar-se en una proposta sobre els drets col·lectius que promogui mesures de reconeixement dels pobles minoritzats en origen com una qüestió de justícia global, en una esfera pública transnacional, i com a element del propi procés de construcció nacional català. Una de les idees que plantegen algunes de les persones dels grups minoritzats, és que Catalunya, amb les seves característiques nacionals i les seves pròpies demandes de reconeixement, posa en valor elements de reafirmació lingüística, cultural, comunitària i política de les seves identitats i de les demandes en els propis països d'origen. La qüestió clau per tenir en compte és que **el reconeixement de les identitats minoritzades en els països de destí o en la diàspora pot tenir efectes transformatius en les societats d'origen, en les seves lluites per al reconeixement i en les dinàmiques contra l'homogeneïtzació nacional dels seus Estats.**

Per a promoure aquesta via de reconeixement a Catalunya, poden seguir-se les següents 10 recomanacions:

Prendre com a enfocament prioritari de les polítiques públiques **la perspectiva dels drets i l'antiracisme explícit** per tractar les injustícies d'equitat. Prioritàriament **abordar la qüestió del dret a vot**. Obrir vies que permetin una participació activa dels col·lectius minoritzats i d'origen migrant en els espais de debat públic.

Un Pacte Nacional per la Interculturalitat que incorpori **una mirada a la vulneració sistemàtica de drets** de les persones d'origen migrant i el racisme, i adopti com a propi el principi de justícia global compromentent-se amb **un canvi transformador explícitament antirracista**.

La dimensió simbòlica del reconeixement i el dret a la representació dels col·lectius en els mitjans públics, com les accions memorialístiques, commemoratives i de valor cultural, han d'incloure noves aportacions des dels col·lectius que permetin el reconeixement de la diversitat i els seus elements referencials, així com **el reconeixement històric dels col·lectius que han sofert i sofreixen minoritzacions de tota mena**.

Desenvolupament del marc en plurilingüisme. Establir una cooperació activa i estructural entre el Departament d'Educació i les entitats dels col·lectius minoritzats per promoure el reconeixement plurilingüe del país i impulsar l'aprenentatge de les diverses llengües. També s'ha d'incorporar un major nombre de llengües parlades a Catalunya en el catàleg d'oferta educativa. Una demanda de reconeixement històric específic que s'ha contemplat és la de **l'ensenyament de la llengua romaní**.

Desenvolupament de l'Intergrup pels Drets Col·lectius dels Pobles (IDCP) en termes de reconeixement i actuació en relació amb els drets col·lectius dels pobles. L'intergrup pot fer també una tasca de coneixement i reconeixement de la situació dels drets col·lectius dels pobles a Catalunya i contribuir a l'estudi i la promoció d'iniciatives parlamentàries en aquest sentit.

Creació d'**una estructura de seguiment per al compliment del Pla de Drets Humans**. Es considera que l'aprovació del Pla de Drets Humans de Catalunya hauria d'anar acompanyada d'una estructura formal que en permeti el seguiment i monitoritzi o informi sobre el grau de respecte dels drets humans a Catalunya.

Revisió del principi d'interculturalitat en les línies polítiques del Departament de Cultura. Incorporar els drets culturals en termes de polítiques culturals. Accions concretes bàsiques per al reconeixement són la revisió del Catàleg del Patrimoni Festiu de Catalunya i de l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya per a incorporar-hi les aportacions dels grups minoritzats en origen a Catalunya i la revisió en termes de **representació de la diversitat en biblioteques, museus, teatres, espais públics, etc.**

Representació de la diversitat religiosa en els organismes institucionals. Revisió de la composició del Consell Assessor per a la Diversitat Religiosa a Catalunya per a **una millor representació de la pluralitat religiosa existent**. Revisió de les diverses guies de recomanacions de la DGAR en termes de diversitat -i complexitat- interna de les comunitats i les seves pràctiques. I creació d'un organisme o mecanisme que s'ocupi de l'elaboració d'un estudi periòdic, de caràcter independent, sobre el grau de compliment i vulneracions de la llibertat religiosa a Catalunya.

Adopció d'un consens compartit sobre drets col·lectius . Resta pendent a Catalunya un debat obert sobre aquesta qüestió. **Una mirada multidimensional de justícia a l'hora de concretar l'abast i els límits del reconeixement dels drets col·lectius, amb perspectiva de gènere i antiracista**. I de manera prioritària plantejar de quina manera la defensa dels drets col·lectius en el pla internacional pot tenir efectes positius en la situació del territori d'origen dels pobles minoritzats.

La justícia global com a principi. Aquest compromís anterior pot ser materialitzable a Catalunya en termes de principi polític. Establir-ho com una qüestió de justícia significa buscar solucions a les situacions d'injustícia a què s'enfronten els col·lectius minoritzats més enllà del simple reconeixement de la diferència i la identitat específica de grup. Una perspectiva democràtica cap a la igualtat que tingui capacitat de revisar els sistemes que legitimen les discriminacions i desigualtats de la nostra societat.

Bibliografia

Brah, Avtar (2011). *Cartografías de la diáspora: identidades en cuestión*. Madrid: Traficantes de Sueño.

Declaració Universal dels Drets Col·lectius dels Pobles: [en línia] http://www.ciemen.cat/wp-content/uploads/2015/02/1990_declaracio_drets_pobles.pdf

Eloísa González, E. i Ruiz, E. (2012). "La definición implícita del concepto de minoría nacional en el derecho internacional". *Derechos y libertades*, Número 27, Época II, junio, p. 17-56

Fraser, Nancy ([2008] 2012). *Escalas de Justicia*. Barcelona: Herder

Honneth, Axel (2010). *Reconocimiento y menosprecio. Sobre la fundamentación normativa de una teoría social*. Madrid: Katz.

Kymlicka, Will (2010). *Las odiseas multiculturales. Las nuevas políticas internacionales de la diversidad*. Barcelona: Paidós.

També et pot interessar:

[noticiadiariambautor]93/44[/noticiadiariambautor]
[noticiadiariambautor]93/55[/noticiadiariambautor]
[noticiadiariambautor]93/26[/noticiadiariambautor]
[noticiadiariambautor]93/14[/noticiadiariambautor]